

margaret **michaelis**

CINC DIES PEL BARRI XINO

Margaret Michaelis. Cinc dies pel barri Xino se centra en el fotoreportatge que Margaret Michaelis (Dzieditz, Polònia 1902 - Melbourne, Austràlia 1985) va fer l'abril de 1934 al barri del Raval per encàrrec del Grup d'Arquitectes i Tècnics Catalans per al Progrés de l'Arquitectura Contemporània (GATCPAC) amb l'objectiu de proveir d'imatges l'exposició "La Nova Barcelona", celebrada al subsòl de la plaça de Catalunya el juliol d'aquell mateix any.

Les fotografies del reportatge mostren el barri Xino des de punts de vista que no s'havien retratat mai. Michaelis, amb la seva càmera Leica, va saber combinar l'encàrrec des de la perspectiva higienista del GATCPAC amb una mirada pròpia i respectuosa, tot enregistrant la vida i el caràcter del barri.

La selecció fotogràfica i documental que forma l'exposició permet entendre la transcendència del fotoreportatge, ahora que estableix noves relacions i registres que confirmen la importància i la dimensió històrica de Michaelis i de la seva obra fotogràfica feta a Barcelona. La mostra també inclou diferents reportatges d'arquitectura de l'autora i una mostra del seu pas pel Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya (1936).

Margaret Michaelis era estrangera, d'origen jueu, anarquista i fotògrafa. L'exposició que aquí se li dedica evidencia com el seu període a Barcelona va ser curt, però intens, durant el qual va saber aprofitar l'oportunitat professional que li va brindar el GATCPAC, i de la qual va sorgir un reportatge fotogràfic amb un significat històric indiscutible.

El fotoreportatge sobre el barri Xino que el GATCPAC va encarregar a Margaret Michaelis l'abril de 1934 havia de servir per captar en imatges la realitat social i arquitectònica del Districte V. La industrialització del segle XIX havia provocat al barri un augment de la densitat demogràfica, de la insalubritat i dels problemes d'habitatge. A més a més, s'hi afegia la manca d'infraestructures, que incidia directament, entre altres coses, en l'expansió de la tuberculosi i la manca d'escolarització de molts nens i nenes.

En aquell moment, el grup GATCPAC estava treballant en el disseny i l'elaboració del Pla Macià, també conegut com 'La Nova Barcelona', un pla urbanístic que, a més de permetre una ampliació que afavorís l'expansió de la ciutat de Barcelona amb els criteris racionalistes del segle XX, també preveia el sanejament del barri Xino.

Margaret Michaelis no solament va fotografiar el barri, l'estat de conservació dels habitatges i de tots els elements que els integraven, sinó que també va apuntar al dors de les seves fotografies en quin lloc i quins dies les havia fetes. La recopilació de tota aquesta informació ha permès reconstruir, per primera vegada, en un mapa d'època l'itinerari de Margaret Michaelis i comprendre la naturalesa de l'encàrrec: hi havia dues zones principals per on es va desplaçar, la zona A, també anomenada el nucli del barri Xino, i la Zona B, l'anomenada sud-portuària. El recorregut, per tant, no va ser aleatori, ja que aquestes dues zones eren on el GATCPAC plantejava intervenir primer i de les quals necessitava el màxim de fotografies possible.

DIA 1

(Dilluns, 9 d'abril de 1934)

Margaret Michaelis inicia el fotoreportatge del barri Xino amb una missió: ha de fotografiar els carrers i entrar en alguns habitatges per poder captar l'estat en què es troben. Es desplaça principalment pel carrer de la Cadena i pel carrer de Sant Rafael. Amb la càmera Leica fa fotografies espontànies i dinàmiques. Estableix contacte amb gent del barri, coneix la Rosita i fotografia habitacions, cuines, patis interiors, etcètera.

DIA 2

(Dimarts, 10 d'abril de 1934)

És acompanyada per algun arquitecte del Grup d'Arquitectes i Tècnics Catalans per al Progrés de l'Arquitectura Contemporània (GATCPAC). Va pels carrers de l'Arc del Teatre, de l'Om, de Sant Bertran i del Migdia. Margaret Michaelis fa servir els plans picats des dels balcons, que li serveixen per retratar la brutícia i la vida del mercat al carrer. Aprofita per captar la intimitat d'una dona dins de casa seva i la gent treballadora del barri.

DIA 3

(Dimecres, 11 d'abril)

Margaret Michaelis torna a anar acompanyada per arquitectes del GATCPAC, aquest cop Josep Lluís Sert i Antoni Bonet Castellana. Possiblement per aquesta raó és el dia en què recorre més carrers, visita més edificis i fa més fotografies: prostitutes al carrer, interiors d'habitatges amb poca ventilació, baixants d'evacuació d'aigües residuals en un estat molt precari i la brutícia als celoberts. Sempre que pot, interactua amb la gent i els infants del carrer.

DIA 4

(Dijous, 12 d'abril de 1934)

La fotògrafa continua el fotoreportatge pel seu compte i recorre els carrers de les Tàpies, el de Conde del Asalto (actual carrer Nou de la Rambla) i el de Sant Oleguer. Fa fotografies a peu de carrer de manera ràpida i àgil. Tot i posar el focus en els edificis i l'estat en què es conserven, Margaret aprofita per deixar constància de les persones que hi viuen, combinant l'encàrrec amb la seva pròpia mirada.

DIA 5

(Divendres, 13 d'abril de 1934)

El darrer dia que Michaelis va pel barri Xino recorre els carrers d'en Robador, de Sant Josep Oriol i el passatge Bernadí Martorell. Alterna les fotografies ràpides i espontànies del carrer amb d'altres més calculades dels interiors. Fotografia racons bruts, alguns terrats dels edificis i una de les característiques del Xino: l'ús de les galeries com a trasters (de gàbies, d'escalas, etcètera) per alliberar espai als habitatges de dimensions molt reduïdes. Fins i tot ens descobreix un vàter d'ús comú en un celobert.

CARTEL.LES COMENTADES

DIA 2

Cartela 1

Al carrer de l'Arc del Teatre hi havia molt de moviment i bullici, petits comerços, mercat, botigues i una merceria amb una dependenta que també feia de modista. Mentre Margaret Michaelis fotografiava a poca distància la parada amb tot un grup de dones, noies i nenes encuriosides, l'arquitecte que l'acompanyava va optar per una fotografia del carrer amb perspectiva, amb una càmera de gran format (de plaques); de lluny, a l'esquerra, es pot veure la mateixa merceria.

Cartela 2

Margaret Michaelis va fer la fotografia d'aquest carrer amb la càmera Leica i va captar la gent que hi transitava. Moments abans o després, l'arquitecte del GATCPAC que l'acompanyava va fer-ne una altra amb una perspectiva més arquitectònica de l'espai, sense gairebé ningú, amb una càmera de gran format (de plaques).

DÍA 3

Cartela 1

Margaret Michaelis amb la càmera Leica (fotografia de format rectangular) i l'arquitecte Josep Lluís Sert amb la seva càmera Rolleiflex (fotografia de format quadrat) van fotografiar la mateixa vista des d'un terrat: l'edifici de La Criolla.

El local, barreja de cabaret, dàncing i reservats, era el més concorregut de la Barcelona més canalla. Durant els anys 20 i 30 es va convertir en el lloc per excel·lència de la transgressió i la llibertat sexual de la ciutat.

Cartela 2

Aquesta fotografia documenta el bullici del carrer, però també deixa constància que aquell dia Margaret Michaelis va anar acompanyada dels arquitectes Josep Lluís Sert i Antoni Bonet Castellana en el seu itinerari pel barri Xino. Els dos arquitectes apareixen a la vorera dreta del carrer mirant com la fotògrafa s'ha aturat per fotografiar el nen que porta un gos en braços.

Cartela 3

Un altre testimoni de la presa de fotografies gairebé simultània de Margaret Michaelis i de Josep Lluís Sert són aquestes dues fotografies del mateix pati interior d'un habitatge del barri Xino. La de Sert, feta amb la Rolleiflex, és de format quadrat, mentre que la de Michaelis, realitzada amb la Leica, és apaïsada.

DÍA 5

La fotografia d'aquesta família realitzada al terrat del núm. 5 del carrer d'en Robador permet entendre quina era la manera de treballar de Margaret Michaelis en el fotoreportatge del barri Xino: es guanyava la confiança de les persones del barri per tenir accés als edificis i als seus habitatges.

MARGARET MICHAELIS 1902-1985

1902

Margaret Michaelis neix com Margarethe Gross el 6 d'abril a Dzieditz, Polònia (aleshores Àustria-Hongria).

De família jueva, filla del metge Henryk Gross i de Fanny Robinshon, té una germana gran, Lotte, i un germà petit, Erich.

Viena, 1918-1921

Estudia al *Graphic Design and Research Institute*. Es gradua en fotografia i tècniques de reproducció.

1921-1922

Treballa en un dels estudis fotogràfics més destacats i avantguardistes de l'època, *l'Atelier d'Ora*. L'estudi, propietat de Dora Kallmus, coneguda com a Madame d'Ora, estava especialitzat en fotografia de moda i de retrat poc convencional. Michaelis fa d'assistent i adquireix noves habilitats en fotografia, especialment el retoc de negatius.

1922-1927

Treballa al *Grete Kolliner Atelier Für Porträt Photographie* de la fotògrafa retratista austríaca Grete Kolliner, qui també va ser mentora del conegut fotògraf Bill Brandt. Michaelis aprèn les diferents tasques d'un estudi de fotografia, consolida les seves habilitats tècniques de laboratori fotogràfic i esdevé operadora de càmera.

Berlín, 1928

Treballa al *Binder Photographie Studio*, un dels estudis fotogràfics més grans i importants de tot Europa, amb Alexander Binder, un dels principals fotògrafs de retrat dels anys 20. Michaelis fa d'assistent fent còpies i impressions de fotografia i retocant-les.

Praga, 1928-1929

Treballa al *Fotoatelieru Fotostyl* de la fotògrafa txeca Olga Freundová. Fa d'operadora de càmera i d'assistent tècnica. Amplia el seu repertori a indústria, publicitat i moda.

Berlín, 1929

Es trasllada una altra vegada a Berlín, on la Bauhaus, l'escola de referència en arquitectura, disseny, art i artesanía, amb László Moholy-Nagy com un dels màxims exponents, estava marcant un punt d'inflexió en el panorama fotogràfic europeu del moment amb la creació del moviment de *La Nova Visió*.

Treballa d'assistent a l'*Atelier Karl Schenker*, on coincidirà amb Mario von Bucovich, aleshores responsable de l'estudi, especialista en fotografia urbana de carrer i de retrat.

1930

Des del març fins a l'abril treballa com a copiadora al *Suse Byk Atelier Für Photographische Porträts*.

Coneix l'arqueòleg i anarcosindicalista Rudolf Michaelis i inicien una relació.

1931 - 1932

Des de l'octubre de 1931 fins a l'agost de 1932 treballa com a retocadora a *Photos Winterfeld*.

A finals d'any decideix treballar pel seu compte i obre el seu propi estudi fotogràfic «Foto-Gross» al seu domicili.

1933

Margaret i Rudolf es casen.

Margaret Michaelis subsisteix fent fotografia pel seu compte.

Amb el gran ascens que el Partit Nacionalsocialista Obrer alemany obté en les eleccions del novembre, amb Hitler al capdavant, Rudolf i Margaret Michaelis s'exilien a Barcelona al desembre. Són acollits per l'escriptor i anarcosindicalista Helmut Rüdiger i la seva dona Dora.

Barcelona, 1934

Viuen al carrer de Rosselló, n. 36, 4t 4a, en un edifici dissenyat per l'arquitecte Josep Lluís Sert. Crea l'estudi fotogràfic *Foto-Studio Michaelis*.

Inicia la seva relació laboral amb el GATCPAC (Grup d'Arquitectes i Tècnics Catalans per al Progrés de l'Arquitectura Contemporània). Exerceix de fotògrafa, fotoreportera i laboratorista.

A l'abril fa el seu primer fotoreportatge amb càmera Leica, El barri Xino de Barcelona. També es dedica a la fotografia d'arquitectura, fotomuntatges, ampliacions i reproduccions.

Al juliol té lloc l'exposició 'La Nova Barcelona' als baixos de la plaça de Catalunya, on s'exposa gran part del seu fotoreportatge del barri Xino.

Margaret i Rudolf se separen.

Es trasllada de domicili. Viu a l'avinguda de la República Argentina, núm. 218, 5è 1a. Canvia el nom del seu estudi fotogràfic que passa a dir-se *Foto-Elis*.

Entra en contacte amb l'agrupació ADLAN (Amics de l'Art Nou) i publica fotografies al número especial de Nadal de la revista *D'Ací i d'allà*.

Al setembre fa el reportatge fotogràfic de l'edifici Astòria (obra de Germán Rodríguez Arias, GATCPAC) que es publica al núm. 15 de la revista *A. C. Documentos de Actividad Contemporánea*.

1935

Al gener s'encarrega del reportatge fotogràfic de l'escola de Palau-solità i Plegamans.

Fa fotografia publicitària de productes i d'interiorisme. Algunes d'aquestes fotografies es publiquen a les revistes *D'Ací i d'allà* i *Crònica*, entre d'altres.

A l'estiu fa el fotoreportatge de la Torre Eugenia, una casa dissenyada per l'arquitecte Ricard Ribas Seva (GATCPAC).

1936

Realitza el fotoreportatge de la II Festa del Penedès al Poble Espanyol, patrocinada per la Junta de Museus, la Federació Comarcal de Catalunya i la Generalitat de Catalunya.

El mes de juliol, coincidint amb l'aixecament feixista i l'esclat de la Guerra Civil, acaba la seva relació laboral amb el GATCPAC.

Entra a formar part del grup de 300 fotògrafs i fotògrafes reporteres del Comissariat de Propaganda. Esdevé reportera gràfica de guerra.

Poc després comença a treballar per a la Secció Exterior de Propaganda de la CNT-FAI (Confederació Nacional del Treball - Federació Anarquista Ibèrica).

A l'octubre fa diferents viatges al front acompanyant l'anarquista i escriptora Emma Goldman. Primer van a l'Aragó, tornen a Barcelona i després van a València. Fotografia les zones col·lectivitzades i la rereguarda.

Europa, 1937

Al gener Margaret i Rudolf es divorcien. Poc després Michaelis abandona Espanya i se'n va cap a Marsella.

Moltes de les seves fotos del Comissariat i de la CNT-FAI es publiquen a *Nova Ibèria* (gener i febrer).

Gran part del seu fotoreportatge del barri Xino es publica al núm. 25 de la revista *A.C. Documentos de Actividad Contemporánea*.

1938

Al gener viatja a Viena, després se'n va a Polònia per visitar els seus pares. Al setembre obté el passaport alemany i al desembre aconseguix el visat per marxar al Regne Unit. Arriba a Londres.

1939

Treballa fent feines domèstiques. S'involucra en l'ajuda humanitària i gràcies a això obté el visat per marxar a Austràlia.

El 28 d'agost de 1939 hi arriba a bord del vaixell *Esperance Bay*. S'hi instal·la i s'hi queda a viure la resta de la seva vida.

Sidney, 1940

Obre l'estudi *Photostudio M. Michaelis*. S'especialitza en fotografia de retrat i de dansa.

La seva recent nacionalitat alemanya fa que estigui vigilada mentre dura la II Guerra Mundial.

1941 - 1952

Treballa al seu estudi fotogràfic fins que el 1952, per raons personals, el tanca. Comença a treballar de secretària per a Hauser&Menuhin, una organització d'investigació social.

1960

Es casa amb Albert George Sachs, austríac emigrat a Austràlia. L'ajuda en el seu negoci. Al cap de cinc anys queda vídua.

1967 - 1968

Fa un llarg viatge a l'estranger (Europa, Israel, Orient Mitjà, els Estats Units, Sud-amèrica, l'Índia).

1985

Mor el 16 d'octubre. L'any següent, el seu arxiu i fons fotogràfic són donats a la National Gallery d'Austràlia.

LA NOVA BARCELONA: MARGARET MICHAELIS I ISAAC SAPORTA

L'exposició «La Nova Barcelona» (11 de juliol – 14 d'agost, 1934) presentava el pla urbanístic que el GATCPAC estava elaborant i quina era la feina de sanejament del barri Xino que calia fer immediatament.

S'hi exhibien plànols, un diorama de la ciutat de Barcelona i una selecció de les 148 fotografies que componien el fotoreportatge realitzat per Margaret Michaelis. Les imatges es van mostrar en un fotomuntatge de grans dimensions i en diversos plafons informatius. Les fotografies anaven acompanyades d'explicacions que servien per descriure'n el contingut. Tant les dimensions de les imatges com la relació fotografia-text eren del tot intencionades: es pretenia generar un impacte en l'espectador, captar la seva atenció i convèncer-lo que la realitat que es mostrava sobre el barri Xino era veraç, així com que era urgent dur a terme un sanejament de la zona.

Les fotografies de Margaret Michaelis no van ser les úniques que van formar part del fotomuntatge. També n'hi havia dels membres del GATCPAC que van acompanyar Michaelis en el seu recorregut.

I un altre grup de fotografies, que fins ara també s'atribuïen a Michaelis, però que eren de l'arquitecte grec Isaac Saporta (Volos, Grècia 1910 – Atlanta, EUA 1998).

Amb motiu de la reunió del Comitè Internacional per a la Resolució dels Problemes de l'Arquitectura Contemporània (CIRPAC), celebrada a Barcelona el març de 1932, l'arquitecte i fotògraf amateur Isaac Saporta va tenir l'oportunitat de fotografiar la gent del barri Xino. Unes setmanes després, va enviar les fotografies al GATCPAC, que les van publicar en els números 6 i 9 de la revista *A. C. Documentos de Actividad Contemporánea* sobre el Districte V i l'escolarització, respectivament.

CARTEL.LES COMENTADES

Coberta i interior del núm. 6 de la revista A.C. *Documentos de Actividad Contemporánea* (Segon trimestre de 1932).

El GATCPAC va publicar el seu primer reportatge sobre el barri Xino al núm. 6 de la revista A.C. a partir d'un informe que l'arquitecte grec Isaac Saporta va redactar sobre el barri i incloïa tres de les fotografies que va fer, una a la portada i dues a l'interior. Tant l'informe com les fotografies les va enviar per correu al GATCPAC després de la visita que va fer a Barcelona, el març de 1932.

Isaac Saporta. Revers de la fotografia 'Infant tipus districte V', març de 1932.

La fotografia d'aquest nen feta per Saporta va ser triada per formar part del fotomuntatge de grans dimensions de l'exposició 'La Nova Barcelona'. La imatge va ser triada per l'arquitecte Josep Lluís Sert, qui al revers la va marcar amb una creu vermella, la va titular «Infant tipus districte V» i, a més, va anotar-hi en anglès la paraula «Reproduction», per indicar a Margaret Michaelis que calia fer-ne una còpia.

Margaret Michaelis. 'Infant tipus districte V', abril de 1934.

Michaelis va crear un nou clixé a partir de la foto feta per Saporta el 1932 i, a partir d'aquest nou clixé, va fer la reproducció fotogràfica que es va utilitzar al fotomuntatge de grans dimensions de l'exposició 'La Nova Barcelona'. La imatge del nen està engrandida i més centrada. Al revers de la nova còpia, Michaelis va estampar el seu segell professional 'Foto-Elis', fet que pot generar confusió sobre l'autoria, ja que en aquest cas ella és l'autora de la còpia, però no de la fotografia original.

J. M. Llovet. 'Infant tipus districte V', 1937.

Al revers de la còpia feta per Margaret Michaelis, s'hi pot llegir una anotació de Josep Torres Clavé, l'encarregat principal de la revista *A.C. Documentos de Actividad Contemporánea*: «demandar clixé a Michaelis i enviar-lo a Llovet». J. M. Llovet era un fotogravador notori de l'època que sovint rebia encàrrecs del GATCPAC.

Amb el nou clixé creat per Michaelis va dur a terme una ampliació de la imatge i la va encerclar de negre. Aquesta es va publicar al núm. 25 de la revista *A.C.* (juny de 1937), en què s'ampliava un detall del fotomuntatge de l'exposició 'La Nova Barcelona'.

Coberta i interior del núm. 9 de la revista *A.C. Documentos de Actividad Contemporánea* (Primer trimestre de 1933).

El GATCPAC va encomanar al taller fotogràfic Oriol que, a partir de la foto original feta per l'arquitecte grec Isaac Saporta, fes una reproducció del 'nen de les crosses' (nom amb què Oriol es referia en l'albarà entregat a l'entitat). La reproducció va servir per crear un fotomuntatge amb una altra fotografia feta per Gabriel Casas Galobardes i il·lustrar la portada de la revista dedicada a l'escolarització.

Isaac Saporta. Revers de la fotografia 'Barcelona - Barrio Chino', març de 1932.

A l'interior del núm. 9 de la revista *A.C. Documentos de Actividad Contemporánea* es va utilitzar una altra fotografia de Saporta, que va escriure al dors: "Barcelona, Barrio chino".

Interior del núm. 25 de la revista *A.C. Documentos de Actividad Contemporánea*, juny de 1937.

Tant les fotografies d'Isaac Saporta, com les de Margaret Michaelis es van seguir utilitzant per il·lustrar els reportatges sobre el barri Xino i el sanejament del Districte V anys després d'haver-se fet. La imatge de grans dimensions dels nens menjant al carrer és un exemple de l'ús que el GATCPAC feia de la fotografia per dirigir el lector cap a un discurs determinat.

Isaac Saporta. Revers de la fotografia "Infants menjant", març de 1932.

L'arquitecte grec va apuntar una breu explicació en anglès al revers de la fotografia: "Barrio Chino: Children eating things they have found in the gutter" (barri Xino: infants menjant coses que han trobat al canaló). L'arquitecte Josep Lluís Sert va assenyalar amb una creu vermella a llapis que la fotografia havia estat triada per formar part del fotomuntatge de grans dimensions de l'exposició 'La Nova Barcelona'. També la va titular "Infants menjant" i, a més, va anotar-hi en anglès la paraula «Reproduction», per indicar a Margaret Michaelis que calia fer-ne una còpia.

EL BARRI XINO DE MARGARET MICHAELIS

El fotoreportatge del barri Xino va ser un encàrrec del GATCPAC, però les fotografies que l'integren demostren que Margaret Michaelis va combinar les imatges que denunciaven les males condicions higièniques que els arquitectes li havien demanat amb les que ella va fer amb una mirada pròpia, des de l'interès i la curiositat.

La fotògrafa va aprofitar l'encàrrec i, entre fotografia i fotografia, va captar el dinamisme del barri, la seva gent, la classe treballadora, la quotidianitat i el bullici del mercat. En poques paraules: va documentar el barri.

Aquesta mirada inquieta, propera a la gent, respectuosa envers el barri i al marge de la que li demanava el GATCPAC, és la que va donar lloc a un seguit de fotografies que van captar el Xino més divertit i alegre, el de les tavernes.

Un dels dies, Margaret Michaelis es va aturar al núm. 17 del carrer d'en Robador i va entrar a *Cal Peret*, també conegut com *La Taverna dels Tenors*. Les fotografies que va fer posen l'atenció en les persones i en les tasques que estan executant: cuinar, tocar la guitarra, cantar o netejar calçat. Totes són fotografies bastant escenificades, però en sobresurt una, en la qual surt una parella que parla tranquil·lament, mentre un carterista vol robar el moneder de la senyora.

Margaret Michaelis no va entregar al GATCPAC les fotografies de la taverna, que havien estat fetes durant la seva incursió al barri Xino mentre duia a terme l'encàrrec.

LA NOVA ARQUITECTURA

Durant el temps que va durar la seva relació laboral amb el GATCPAC (des de 1934 fins al 1936), Margaret Michaelis va rebre alguns encàrrecs de fotografia d'arquitectura. Per dur-los a terme, en lloc d'utilitzar la Leica, va fer servir la seva càmera de gran format (de plaques). Els fotoreportatges arquitectònics responien a la necessitat de l'agrupació d'arquitectes de tenir un registre en imatges dels edificis acabats que, en la majoria de casos, es publicaven a la revista *A.C. Documentos de Actividad Contemporánea*.

Durant el procés de realització dels reportatges, Michaelis solia anar acompanyada dels arquitectes que havien dissenyat el projecte dels edificis, un fet que responia a dues raons: la primera, que els arquitectes li demanaven *in situ* quines zones de l'edifici calia fotografiar, i la segona, que els autors de l'obra de vegades també volien fer les seves pròpies fotografies, tal com es mostra a l'edifici Astòria i al de l'escola.

Les fotografies fetes per Michaelis de l'edifici Astòria (obra de Germán Rodríguez Arias), de l'escola de Palau-solità i Plegamans (obra de Josep Lluís Sert i Josep Torres Clavé) i les de la casa particular Torre Eugenia (obra de Ricard Ribas Seva) també serveixen de document històric de la nova arquitectura moderna que el GATCPAC va crear durant la II República.